

FRANSIZ ANTROPONIMLARINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI.

Kamolova Sanobar Jabborovna

BuxDU filologiya f.f.d.(PhD), dotsent

Sanobar6399@mail.ru

Tel : +998906118995

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17265194>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-sentabr 2025 yil

Ma'qullandi: 28-sentabr 2025 yil

Nashr qilindi: 30-sentabr 2025 yil

KEY WORDS

*semantika, lingvokulturaella
Onamastika, antroponimika,
leksikologiya, familiya, ota ismi,
shaxs ismlari modellari.*

ABSTRACT

Ushbu maqolada frantsuz tilidagi antroponimlarning semantik xususiyatlari, ularning shakllanish xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Fransuz antroponimlari o'rtasidagi o'xshashlik va farqlar ko'rsatilgan.

Fransuz antroponimlarining semantik xususiyatlari ularning kelib chiqishi, ma'nosi, ijtimoiy o'rni va madaniy kontekstini o'z ichiga oladi. Bu xususiyatlar quyidagilarni qamrab oladi: ismlarning ma'naviy ma'nolari (masalan, "Nur", "Kuch"), xalqaro nomlar (lotin, grek, yahudiy kelib chiqishi), geografik nomlar, sovg'alar, kasb-hunarlar va baxt tilaklari. Shuningdek, familiyalarning o'zgarishi, mashhur shaxslar bilan bog'liqlik va madaniy o'zgarishlar ismlarning semantikasi ta'sir qiladi. Fransuz antroponimlari semantik jihatdan boshqa tillardan farq qiladi. Fransiyada kelt tilida ishlatiladigan shunday ismlar borki, ularning semantik xususiyatlari ajralib turadi. Breton kelt tilidir, uning talaffuzi va tuzilishi fransuz tilidan farq qiladi. Shuning uchun, bu mintaqadagi ko'plab nomlar Breton tilida o'z talaffuzi va shakliga ega. Masalan, Yann (Jan), Katell (Ketrin). Semantik xususiyatlarga kelsak, ismlar ko'pincha tabiat, an'analar va mintaqaviy qadriyatlar bilan bog'liq. Masalan, Gven (oq, soflik), Maëlle (knyazlik, yetakchilik)

2. Provans mintaqasiga kelsak, mintaqalar nomlari Oksitan tilining ta'siri tufayli yumshoqroq va ohangdor talaffuzga ega. Masalan, Marius, Klement. Semantik xususiyatlar: Ismlar ko'pincha tabiat, gullar va qishloq hayoti bilan bog'liq. Masalan, Florian (gullar bilan bog'liq ism), Yasemin (yasemin gul).

3. Elzas mintaqasi kuchli nemis ta'siriga ega, shuning uchun nomlar nemischa talaffuz va shakllarga ega bo'lishi mumkin. Masalan, Karl (Charlz), Matilda. Semantik xususiyatlar jihatidan nomlar ko'pincha german an'analari va qadriyatlari bilan bog'liq. Masalan, Gyugo (razvedka), Fridrix (tinchlik va kuch).

4. Korsika hududida korsika tilida (italyanchaga yaqin) talaffuz qilingan nomlar odatda italyanchaga yaqin. Masalan, Juzeppe (Jozef), Francheska. : Ismlar ko'pincha diniy va oilaviy an'analar bilan bog'liq. semantik xususiyatlarga ega. Masalan, Paulo (Pol), Mariuccia (Mariya).

5. Normandiya mintaqasi, xuddi vikinglar tomonidan katta ta'sirga uchraganidek, ingliz va norveglarning ta'siri kuchli. Masalan, Guillaume (Uilyam), Astrid. Semantik xususiyatlar: Ismlar ko'pincha dengiz, qahramonlik va tarixiy shaxslar bilan bog'liq.

6. Mustamlaka ta'siri: Frantsiyaning sobiq mustamlakalari tufayli ko'plab Afrika, Karib dengizi va Osiyo elementlarini frantsuz nomlarida ham topish mumkin. Masalan, Aicha (arabcha), Thierry (nemis). Fransuz adabiyotida semantik ma'noga ega ismlar borki, ularning ba'zilar chuqur ma'no ifodalaydi. Misol uchun, Claire (aniq, yorqin), Viktor (g'olib).

7. Ramziy nomlar: Ko'p nomlar ma'lum bir hodisa, sifat yoki vaqtni ifodalaydi. Masalan, Rojdestvo, Flora (gullar bilan bog'liq).

8. Zamonaviy o'zgarishlar va tendentsiyalar: Bugungi kunda frantsuz nomlarida zamonaviy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Qadimgi nomlarning qisqarishi yoki yangi kombinatsiyasi modaga aylandi. Misol uchun, Zoe (hayot), Leo (Sharqiy Yevropa va qadimgi nomlarning kamaytiruvchisi). Globallashuvning ta'siri: Jahon madaniyati ta'siri ostida frantsuz jamiyatida ingliz yoki boshqa tillardan olingan nomlar ham keng tarqalgan. Masalan, Kevin, Jessika. Fransuz nomlari semantik xususiyatlari bilan xalqlarning tarixi, madaniyati va til aloqalarini aks ettiradi. Bu nomlar odatda shaxsning oilaviy an'analari, milliy urf-odatlar va madaniy qadriyatlarini aks ettiradi. Fransuz koloniyalarida frantsuz nomlarining semantik xususiyatlari mahalliy madaniyatlar, tillar va diniy an'analar bilan uyg'unlikda shakllangan. Bu nomlar ko'pincha frantsuz madaniyati va mustamlaka mintaqalarining o'ziga xos xususiyatlarini birlashtirib, o'ziga xos semantik ma'nolarga ega bo'ladi. 1. Shimoliy Afrika (Magrib), Shimoliy Afrikada (Marokash, Jazoir, Tunis) frantsuzcha nomlar arabcha talaffuz bilan birlashtiriladi. Masalan, Oysha, Mehdi. Ko'pgina nomlar diniy va madaniy qadriyatlarni aks ettiradi. Masalan, Fotima (Muhammad payg'ambarning qizi), Muhammad (islom asoschisi). Bu nomlar frantsuz madaniyatiga o'z mahalliy arabcha ma'nosini saqlab qolgan, bu ularning semantik tabiatini belgilaydi. G'arbiy Afrikada (Senegal, Mali, Kot-d'Ivuar) frantsuz nomlari mahalliy tillar bilan qo'shib, o'ziga xos talaffuzga ega bo'ldi. Masalan, Amadou, Fatou. Ismlar ko'pincha mahalliy qahramonlar, diniy shaxslar va tabiat bilan bog'liq semantik xususiyatlarga ega. Karib dengizi mintaqasida (Gvadelupa, Martinika) frantsuz nomlari kreol talaffuziga moslashtirilgan.

Shu o'rinda o'zbek va frantsuz tillaridagi antroponimlarning semantik guruhlanishida farqli tomonlarini ham ko'rib chiqsak :

1. Tarixiy manbalar va kelib chiqish: O'zbekcha ismlar ko'pincha turkiy, forsiy va arabiy manbalarga ega. Masalan, Amir (arabcha), Bekzod (turkiy), Shirin (forsiy). Fransuzcha ismlar esa lotincha, yunoncha va germano-kelt tillaridan kelib chiqqan. Masalan, Nicolas (lotincha Nikolaos), Charlotte (germano-keltcha).

2. Semantik ma'nolar farq qiladi: O'zbekcha ismlar ko'pincha ma'no jihatidan boy bo'lib, yaxshi fazilatlarini ifodalaydi: Jasur (jasoratli), Sahro (cho'l), Umid (umid). Fransuzcha ismlar ko'pincha diniy shaxslar, tarixiy qahramonlar yoki qadimiy lotin-yunon mifologiyasiga asoslangan: Pierre (tosh), Claire (aniq, yorqin), Victor (G'olib).

3. Fonetik va morfologik xususiyatlar: O'zbekcha ismlar talaffuzida yumshoqlik va musiqiylik seziladi, ular ko'pincha ochiq unli tovushlar bilan tugaydi (Dilnoza, Umid). Fransuzcha ismlar talaffuzida burun tovushlari va yopiq unli tovushlar ko'proq uchraydi (René, Jean-Luc).

4. Gender (jins) farqlanishi: O'zbek tilida ayrim ismlar uniseksual (O'ktam, Komil), ayrimlari esa aniq genderga bog'langan (Nodira – ayol, Rustam – erkak). Fransuz tilida ismlar gender bo'yicha qat'iy ajraladi va shakli bilan ifodalanadi (Louis – erkak, Louise – ayol).

5. Modernizatsiya va globalizatsiya ta'siri: O'zbeklarda milliy an'anaviy ismlar hali ham ommalashgan bo'lsa-da, zamonaviy, xalqaro ismlar (Aliya, Muhammad, Laylo) ham keng tarqalgan. Fransuzlar esa globalizatsiya ta'sirida xalqaro ismlarni qabul qilishga moyil (Emma, Lucas, Léa). Shu o'rinda professor I. Mirzayevning quyidagi fikri masalaga oydinlik kiritishga yordam beradi: "Bizga rus tili orqali kirib kelgan G. de Mopassan, O. de Balzak, F. de Sossyur kabi familiyalarni istiqlol bergan imkoniyatdan foydalanib, to'g'ri talaffuz kilish va yozish vaqti yetdi. Ruslar bu familiyalarni o'zlaricha, ya'ni shunday o'qish va yozishni xohlaganlari uchun emas, balki ob'yektiv sabablarga ko'ra – tillarida "o" tovush-harfining yo'qligi uchun yozib keladilar. Bizning tilimizda esa bunday tovush, harf bor". Bundan kelib chiqadigan xulosa shuki, faqat bevosita tarjima orqaligina ikkinchi "filtr"ni bartaraf etish mumkin. Bugungi kungacha fransuz-o'zbek tarjimachiligida deyarli barcha badiiy asarlar rus tili (tarjimasi) orqali o'girilgan.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Kamolova S. J. Fransuz nutqida antroponimlarning funksional va pragmatik o'zgaruvchanligi. Pozitiv maktab psixologiyasi jurnali 2022, jild. 6, № 5
2. Kamolova S. J., Tursunova M.E., Ismoilov T.S. Chet el nomlarini o'zbek tiliga o'girish imkoniyatlari haqida // Badiiy tarjima va adabiy aloqalar: Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. 2-qism. Samarqand: SamGII nashriyoti, 2014. B. 212-215.
3. Monique, Buren va Paskal Charey, O'rta asr antroponimiyasi bo'yicha tadqiqotlar: 1989-1990
4. Charlz Rostaing, Joylarning nomlari. Parij, 2012 yil
5. Mari-Terèse Morlet, Familiyalarning etimologik lug'ati. Parij 1991 yil
6. Daniel Dumarest, Mari-Hélène Morsel, So'z yo'li. Grenobl universiteti nashriyoti, 2004 yil
7. Fransuzcha lug'at Larousse. Parij-2007